

רב ארי קילסון: מראי מקומות- נדרים דף נ"ד

(א) **ואסור בפול המצרי לח ומותר ביבש-** הביא הקרן אורה קו' הקרבן העדה, הרי קודם שהי' יבש הי' לח, וא"כ איסור שבהן להיכן הלך. ותי' דדוקא באותם שהיו יבש בשעת נדרו קאמר, אבל אה"נ, מה שהי' לח בשעת הנדר אסור אף לאחר שנתייבש. אבל הקר"א חולק עליו, וס"ל דכיון דנדרו הי' מן ירק, ועכשיו שנתייבש לאו ירק הוא, ממילא אינו נכלל שוב בנדרו.

(ב) **באומר ירקי קדירה עלי, ודלמא ירק הנאכל בקדרה קאמר-** הק' הרשב"א, מאי קושיא, הא כיון דאיכא למימר הכי ואיכא למימר הכי, דינא הוא דנאסר אותו אף בדלועין משום דסתם נדרים להחמיר וספיקא דאורייתא לחומרא נייש לעי' בלשון זה של הרשב"א, האם ס"ל להרשב"א דסתם נדרים להחמיר וסדל"ח שניהם דבר א' הן, או אולי להיפוך, משמע שב' דברים הם. ואת"ל כן, האם עכ"פ משמע מדברי הרשב"א דסתם נדרים להחמיר הוא ג"כ מספק, ודלא כהראשונים לעיל (י"ח-י"ט) דס"ל דסתם נדרים להחמיר הוא בחזקת ודאי, וצ"ע. וביאר הרשב"א דכיון דאמר ירק, ודלועין לאו בכלל ירקות הם, אלא דאתה בא לומר דכולל דלועין במה שאמר לישנא יתירא, אמרי' דמהכ"ת לרבות דלועין, הרי מסתבר יותר דבא לרבות שאר ירקות הנאכלים בקדרה, ולא לרבות דלועין דלאו ירק הוא. אלא דסיים, דלפ"ז צריכין לומר דהאומר סתם ירק אינו כולל בנדרו ירקות הנאכלים בקדרה, וסיים בצ"ע. וכ' המאירי, "וזה שאמר 'ודלמא' לא שיהא מסופק בכך, שא"כ הרי מ"מ משמע הכי ומשמע הכי... וראוי לאסור מספק, אלא כעין ודאי הוא, כלומר דירקי קדירה ודאי על ירק הנאכל בקדרה קאמר וכו'".

(ג) **מודה ר"ע לענין מלקות שאינו לוקה-** פי' הר"ן דהיינו משום דהי' ר"ע מסופק אם הדלועין היו אסורין או לא, וא"כ ממילא אינו לוקה. וע' בתוס' בחולין (קד. ד"ה הא, צו"ן בגלה"ש כאן) דכ' דמדאמר אביי דלר"ע אינו לוקה, אלמא דס"ל לר"ע דכל האיסור אינו אלא מדרבנן, וכ"כ התוס' רי"ד כאן. והק' הקרן אורה על תוס' בחולין, א"כ מה הק' הגמ' מהא דמעילה, ואמרי' דאתיא דלא כר"ע, הרי כיון דמן התורה לאו מיני' הוא, א"כ שפיר מעל השליח. וכ' דבאמת גם הר"ן הק' כן לשיטתו, ותי' דמה דמסופק ר"ע הוא רק משום דאינו משתמע אלא מריבויא הלשון, אבל כל מה שנשתמע מהלשון בלא ריבויא, אז ס"ל לר"ע דהיכא דנמלך עלי' שליח ודאי אסור בנדרים, ושפיר י"ל דמתני' דלא כר"ע. וכ' הקר"א די"ל כן ג"כ לשי' התוס' בחולין, דמה דאוסר ר"ע בדלועין רק מדרבנן הוא משום דבאמת אינו משמע מפשטות הלשון, אבל בשר, דמשמע כן ממשמעות הלשון, שפיר י"ל דאסור מדאורייתא, כיון דנמלך עלי' שליח. וכ' אפי' יותר מזה, די"ל דגם הרבנן מודו בבשר, דלא מצינו דפליגי על ר"ע אלא לענין דלועין, אבל לענין בשר י"ל דמודו לי' דאסור, כיון דנמלך עלי' שליח. ודאמרי' בגמ' מאן תנא דפליג עלי' דר"ע, הכוונה הוא דפליג עלי' לענין דלועין, דרשב"ג ודאי פליג עלי' לענין דלועין, אבל בעצם שפיר י"ל דתנא דמתני' מודה לענין בשר [ולכאור' ק"ק לומר כן, דלכאור' משמע דת"ק דמתני' ס"ל דמה דנמלך עלי' שליח הוא סבירא לומר דאינו חלק של אותו מין, וא"כ לכאור' פשוט דלועתו אין דברים אלו בכלל בשר, וצ"ע].

אולם ע' בתוס' רי"ד, שג"כ הי' נתעורר בקו' הקר"א, ותי' דר' חסדא דאמרי' מתני' דלא כר"ע לית לי'

- דאביי, וסבר דמדאורייתא אמר ר"ע דהוא מינו ולוקה עליו, ואביי לפי שיטת ר' חסדא השיב לו, דאפי' לפי סברתו יכולין לאוקמא כר"ע. **ויש** עוד מהלך בגמ', **השטמ"ק** הביא בשם **הרי"ץ** דמה דס"ל לר"ע דאינו לוקה, הוא משום דכיון דיכול לומר לא נתכוונתי לכך, נמצא דאין כאן התראת ודאי.
- (ד) **מודה ר"ע וכו'** - פסק הרמב"ם (נדרים ט', ו') כר"ע, אמנם מה שאמר אביי דמודה ר"ע וכו' לא הביא. וע' **בכסף משנה** שם (בסוף דבריי) שתמה על הרמב"ם שלא הביא דברי אביי. וע' **בלחם משנה** (שם י') שתי די"ל דס"ל להרמב"ם דרק בדלועים אמר אביי כן, וכמש"כ לעיל בשם **הקרבן אורה**, ולכן סתם הרמב"ם בשאר דברים דההלכה כר"ע ובלי שום ספק. ומה שלא כ' הרמב"ם דעכ"פ בדלועים ספק הוא, כ' הלח"מ דהי' ס"ל להרמב"ם דמה דאמר אביי דלר"ע אינו לוקה הוא משום דלא הי' ברור לר"ע דממליך עלי' שליח, וא"כ, דין זה פשוט הוא, ולא הי' צריך לכותבו, דכל דבר שאינו אלא ספק אם ממליך שליח עלי' אסור הוא ואינו לוקה. והחתם סופר כאן תי' דלא הי' אביי בא לומר דבר בפני"ע, אלא הי' בא לחלוק על תי' הגמ' דמעיקרא, דבאוסר ירק עליו, ס"ל לר"ע דאסור מדרבנן, ואי"צ לומר ירק המתבשל בקדרה. וא"כ, י"ל דהגם דהרמב"ם פסק כר"ע לענין הא דהיכא דנמליך עליה שליח נחשב שהוא ממין זה, אבל בירק, דאף אם השליח נמליך עלי' מ"מ אינו נכלל בהלשון, וגם ר"ע מודה לזה אלא דס"ל דאסור מדרבנן, בזה פסק הרמב"ם כרבנן, דהא מתני' כאן הוי סתם משנה כנגד ר"ע, וא"כ לא ס"ל לאיסור זה דרבנן דחידש, וא"כ דלועין באמת מותרין. והיך **שאו"ל** (רי"ז, ג') תי' דהרמב"ם מפרש הא דס"ל לאביי דאינו לוקה הוא משום דס"ל דהתראת ספק הוא ולכן אינו לוקה, אבל הרמב"ם ס"ל דהתראת ספק שמה התראה, וא"כ שפיר ס"ל להרמב"ם דאסור ולוקה. וכ' דלפ"ז ג"כ מיושב קו' הר"ן, איך הק' דמתני' דלא כר"ע, הא כבר אמר אביי דאינו לוקה, ולפי הנ"ל א"ש, דס"ל לאביי דבאמת יותר ראוי שיתחייב הבעל הבית מהשליח, דבעצם נכלל הוא בזה הלשון. [ולכאור' יש לתרץ השמטת הרמב"ם ע"פ דברי **התוס'** רי"ד שהבאנו לעיל, דס"ל דר' חסדא פליג על אביי, וא"כ י"ל דהרמב"ם פסק כר' חסדא.]
- (ה) **ר"ן ד"ה ולענין הלכה** - הק' על הרמב"ם (ט', ו') שכ' דבכל מקומות מי שנודר מן הבשר הוא אסור בבשר עוף, אבל לענין דגים כ' דתלוי בהמקומות, היכא דנמליך שליח אסור, אבל היכא דאין נמליך שליח מותר. וכבר תמה הר"ן דהא בגמ' כאן משוינן להו, וא"כ איך כ' הרמב"ם חלק דיניהם. וכ' **הביאור הגר"א** (יו"ד רי"ז, י"א) בביאור שי' הרמב"ם, "דבימי הגמ' היו נמליכין בכל מקום, משא"כ עכשין דאין נמליכין בכל מקום, וכ"כ הטור. משא"כ בעופות דעדיין נמליכין בכל מקום, דלא כהר"ן שתמה על הרמב"ם". וע' **בהגהות ריח"ל מייזליש** שכ' דבאמת הי' שייך להק' על הגמ', מהכ"ת לדמות דגים לעופות, הרי גם לדינים אחרים עופות נחשב בשר יותר מדגים, ולמשל לענין בשר בחלב. אלא מאי צ"ל, דהגמ' דייק מלשון הברייתא, "אסור בכל מיני בשר... ובעופות", דהיינו דעופות אינן נכללים בכלל בשר בעצם, אלא אסורים רק משום דנמליך השליח, וא"כ שפיר הק' דגם בדגים נמליך השליח. אבל לאחר שהגמ' אוקים הברייתא דמייירי בהקזו דם, א"כ לגבי הקזת דם באמת אין עופות בכלל בשר, דשפיר אוכלין בשר לאחר הקזה, אבל לא עופות. וא"כ, שפיר הי' הברייתא צריך לרבות עופות, ולומר דאסורים הם משום דאפשר בשליקה. אבל בלא הקזו דם, י"ל דשפיר עופות הם בכלל בשר, ושפיר י"ל דדגים אינם נכללים כ"כ בכלל בשר, ורק במקום דשליח נמליך, אז הוי בכלל.